

ένος χρώματος - που με συνθήκη τους υποχρέωσαν οι Αθηναίοι να μη το πωλούν σε κανένα άλλον παρά μονάχα σ' αυτούς, γιατί δεν είχαν τον καιρό εκείνο βγή τής ανέλιξης τὰ χρώματα και τὰ φυσικά είχαν πολύτιμα και σπάνια. Εγέννησε το μελοποιό Σιμωνίδα, που έκαμε το επίγραμμα ποΐθαλαν στο μνημείο των 300 πώπεσαν στις Θερμοπύλες με το Λεωνίδα και πολλούς φιλοσόφους, σοφιστάδες και γιατρούς. Έκαμε τους ξεκουσμένους «Κείους νόμους» που τόσο λόγο κάνει γι' αυτούς ο Πλάτων, «έν Νόμοις» και για την πολιτεία τους είχε γράψει βιβλίο ο Άριστοτέλης, που χάθηκε.

Σήμερα όμως έχει μια μονάχα πόλη με 950 σπίτια και 5000 ψυχές, ένα συνοικισμό στο Λειβάδι με άλλα 60 σπίτια, που κατεβαίνουν να ξεκαλοκαιριάσουν οι πλούσιοι Τζιιώτες, και πολλές κατοικίες στα διάφορα τής νήσου χωράφια. Έχει και μεγάλες αποθήκες από κάρβουνο, για τὰ βαπόρια που περνάνε από εκεί για την Ανατολή. Θα γινότανε όμως άλλη Σύρα, γιατί μετά τή μεγάλη επανάσταση πολλοί Μωραίτες, που είχαν απ' τὰ χρόνια τής σκλαβιάς κέντρο έμπορικό και ναυτικό, είχαν ζητήσει να κατοικήσουν εδώ. Άλλ' οι Τζιιώτες φοβηθήκανε, μήπως οι ξένοι τους πάρουν τις γυναίκες και τους έδιωξαν. Και οι άρχαιοί Κείοι τις αυτές είχαν άπάνω κάτω ίδιες για τον οίκογενειακό βίο, γιατί έμπόδιζαν τὰ άνύπαντρα κορίτσια να πίνουν κρασί και δεν άφηναν καμιά αύλητρίδα ή έταιρα νέρθη στην Κέα. Κι οι Μωραίτες αυτοί πρόσφυγες ήταν οι πρώτοι που έβαλαν τὰ βαρεία έμπορικά και βιομηχανικά θέμελα του μεγαλείου τής Σύρας.

Η Τζιά είναι τόπος όρεινός, χωρίς ψηλά βουνά αλλά με λόφους κυμαλωτούς, σά μαστάρια κοπίλλας, που πρασινίζουν από χλωρές βελανιδιές και χωρίζονται με βαθιές ρεματιές. Μονάχα ή πλευρά της που άντικρύζει στην Εύβοια είναι άγρια και άποτομη, γιατί πιστεύουν πως σ' εκείνο το μέρος ένώνουνταν άλλοτε ή Τζιά με την Εύβοια και ότι κάποιος σεισμός θα την έχώρισεν από την Εύβοια.

Δέν έχει έλλειψη από νερά, και κοντά στο λιμάνι της είναι μικρά έλη, που τὰ σχηματίζει ή θάλασσα και τὰ αποστάγματα του ξεροπόταμου Έλιζου. Άλλά δώ είναι και τόσα τὰ νερά της, που να δικαιολογούν το όνομα Έδρούσσα, που τής έδωκαν οι άρχαιοί, μονάχα πως οι σημερινοί Τζιιώτες δεν περιμένουν απ' τον ουρανό να ξεδιψάσουν όπως στα άλλα νησιά, γιατί έχουν βρύσες και τρεχούμενο νερό, τή Φλία που κινά νερόμυλους και ποτίζει περιβόλια. Άλλά τὰ έλη πούναι στην παραλία τους έφεραν πέρου κακοήθεις πυρετούς και γιατί το μέρος πώχτισαν τὰ σπίτια τους είναι άνήλιαγο, υποφέρουν από ρεματισμούς και πονόδοντο.

Άλλά στην άρχαιότητα είχε περσότερη άκομη χλωρασία. Ο μύθος αναφέρει πως οι Νύμφες τήν είχαν διαλέξει για κατοικία τους, και προστάτης θεός της ήταν ο Άρισταίος, που πρώτος δίδαξε τους ανθρώπους να φκιάνουν λάδι, κρασί και να βγάνουν το μέλι. Άλλ' ένα λιοντάρι έφόβισε τις Νύμφες κ' έφύγανε στην Κάρυστο, οι κουρσάροι κι οι Τούρκοι πολλοί λιγοστές έλγες άφήκανε να στολίζουν τις πλαγιές των βουνών της, τ' άμπέλια τους τάβλαψε ο περονόσπορος, το κρασί τους (1) το φκιάνουν άκόμα ο-

1) Σημ. «Νουμά». Τους συσταίνουμε να πάρουν το κρασί Κ. Στασινοπούλου, βιβλίο που γράφει για την τέχνη που κατασκευάζουν τὰ κρασιά, σε γλώσσα άπλη και εύκολο-λόγητη. Έχουμε γράψει για το βιβλίο αυτό τους μεγαλήτε-ρους έπαινους οι διευθυντές των γεωργικών σταθμών. Που-λιέται δραχ. 3,50 στα βιβλιοπωλεία τής Αθήνας.

πως ο Άρισταίος τους έμαθε, κ' οι μέλισσες ψοφήσανε γιατί οι ψηλές καμινάδες του Λαυρίου στέλνουν ως εκεί το δηλητηριασμένο καπνό τους. Και θύκαν' εξαίρετο μέλι, γιατί το νησί είναι γιομάτο από θυμάρια, θρούμπι, φήκια και άλλα μυρουδάτα χαμόκλαδα.

Όξω απ' την πόλη, σε άπόσταση μισής ώρας και στο χαμηλότερο μέρος ένός λόφου ύπάρχει ένα μονοκόματο πολύ μεγάλο λιοντάρι από πέτρα, που από μακριά φαίνεται και κάνει πολύ βαθειά έντύπωση. Μήπως το στήσαν' οι άρχαιοι για το λιοντάρι του μύθου;

Η χώρα είναι μιάμισυ ώρη μακριά από το Βουρκαρί και μιά απ' το Λειβάδι. Είναι χτισμένη ένα μέρος της άπάνω στα χιλιάσματα τής Ιουλιάδος άριστερά άπάνω σ' ένα λόφο φαίνονται τὰ ρείπια άρχαίου Κάστρου που χρησημεψε κατόπιν και στους Ένετούς και στους Τούρκους. Ένώνεται με την παραλία με δρόμο στρωμένο με πέτρες, πλατύν 4-5 μέτρα, που τον έφκιασεν άπάνω στον άρχαίο τής Ιουλίδος δρόμο, ένας χωρικός Τζιιώτης στα 1846. Κι οι πατριώτες του τον δείχνουνε για θαύμα τέχνης...

...για την άμαθεια βέβαια του μηχανικού. Στην άρχή του δρόμου άπαντήσαμε λίγα άμπέλια, σικιές και χωράφια και σε μισή ώρη τή Φλία, ένα νερόμυλο - θύμα για νησί - κήπους, δέντρα και μερικά σπιτάκια. Προχωρώντας είχαμε δεξιά πλαγιές βουνών στολισμένες με δέντρα, άριστερά βαθιές λαγκαδιές και ξερές ρεματιές και παραπέρα λόφους φαλακρούς. Το άλλο μέρος του νησιού είναι στολισμένο από καταπράσινες βελανιδιές. Στο τέλος του δρόμου φαίνεται ή Τζιά, με τὰ χρωματισμένα σπίτια της βελανιδιά σαν άμφιθέατρο. Η θέα της είναι όμορφη και τὰ καθρά καφρονεία και ξενοδοχεία της δείχνουν πως εδώ δεν ύπάρχει ή φτώχεια και κακομοιριά που βρίσκονται στις άλλες τής Ελλάδας πόλεις και πως οι Τζιιώτες δε δυστυχούν. Άλλ' άλλοτε όταν το βελανιδί είχε τιμή - έβγαζε το νησί και 60,000 καντάρια που πουλιώνταν 30 δραχμές το καντάρι - ήταν πλούσιοι. Και τότε όμως και τώρα είναι φιλόξενοι. Άλλά το χειμώνα είναι ύγρασία και κάνει δυνατό κρύο, γιατί βλέπει κατά το βοριά, δεν έχει πολύν ήλιο κι ο γειτονικός Κάβο-Ντόρος τής στέλνει την παγωμένη πνοή του. Άλλά το καλοκαίρι περνά εδώ όροσερό και εύχαριστο.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝΟΥ

Ο ΔΑΣΟΣ Κ' Η ΑΝΑΔΟΥΛΙΑ

(Δημοσιεύτηκε στην «Ακρόπολη» 13 του Τριγυγιή, σελ. 1 στήλη 6).

Ένας φανατικός δημοτικιστής καθώς το λέγει και ο ίδιος υπογραφόμενος Ηλ. Β. ύπαθέτω ότι θα είναι ο καλός μας φίλος κ. Ηλ. Βουτιερίδης, έδημοσίευσε χθές εις τινά έσπερινήν έφημερίδα την εξής έπιτολήν :

Κύριε Συντάκτη,

«Είμαι φανατικός δημοτικιστής μα και οι ύπερβολές δεν μου άρσουν καθόλου, γι' αυτό δεν μπορώ να χωνέσω τὰ παράλογα στη γλώσσα. Νά τώρα ένας παραλογισμός που με πείραξε πολύ.

Στο σημερινό «Νουμά» (άριθ. 256, σελ. 3) ο Δήμος Νησιώτης γράφει: «Ο λαός άκουσε από τους δασκάλους το δάσος κ' επειδή δεν έχει ούδέτερα σε το πήρε για λάθος και τόκαμε άρσενικό ο δ άσος.

Τί του πληρόνεις τώρα αυτού του κ. γλωσσολόγου ! Άφού δεν έχει ούδέτερη ο λαός σε ος, γιατί γράφει άμέσως ο ίδιος τή λέξη «λάθος»; Αυτό πως το λέει ο λαός - ο λαός ; Άμή ξέχασε ο εύλογημένος τόσα άλλα ούδέτερα σε ος, καθώς από θάρρος, το πάχος, το λίπος, το μέρος, το βάρος, το πλάτος, το βάθος, το χρέος ;»

Μπορεί όμως να μας ειπή ότι αυτά είνε της καθαρεύουσας, ότι τήκουσε από τους δασκάλους ο λαός και τὰ λέει άκόμη έτσι. Καλά. Μα τούτα που τήφτιασεν ο ίδιος ο λαός και που δεν ύπάρχουν στην καθαρεύουσα ; δηλαδή από μάκρος και το ψήλος (=το ύψος), το χόντρος (=ή παχύτης), το πλούτος, το μέτρος (θα σου πάρω μέτρος), το βιός (=ή περιουσία, ο θησαυρός λέγεται και βιός), το βυθος (=ο λήθαργος των πυρεσσόντων), το ξενικό ακότος (=ή αξία, ή τιμή) και τόσα άλλα τί θα τὰ κάνουμε ; Δεν πιστεύω να τὰ ειπε ποτέ κανένας Έλληνικό στόμα με άρθρο άρσενικό.

Νά τί παθαίνει όποιος θέλει να κάνει παραπολύ τον Ψυχαριστή. Άκούει μια λαϊκή άγραμματοσύνη, ένα δημοτικό δασκαλισμό κι άμέσως θέλει να φτιάση και κανόνα. Και ο Δήμος ο Νησιώτης μου θυμίζει τώρα και με ποιόν τρόπο καμμιά φορά ο κ. Ψυχάρης φτιάνει τους κανόνες του: «Τήκουσε ο Γιαννιός (ένος ψυχαριστής) μια φορά στην Πόλη από μια γρηά». Και επειδή το ειπεν ο Γιαννιός και ή γρηά, είναι σωστό τὰ λέει αυτά ο κ. Ψυχάρης δυό-τρεις φορές στην «Απολογία» του. Έτσι φτιάνονται οι καινούργιοι γραμματικοί κανόνες. Μή χειρότερα ! (Ο κ. Ψυχάρης το θέλει χειρότερα !)

Ο Δήμος Νησιώτης προσφέρει, λέει, στην Έπιστήμη και μια άλλη καινούρια λέξη που την άκουσε από τον ταβερνιάρη του χωριού, την αναδουλιά. Δηλαδή σαν να μας λέγη πως ανέκαυψε το φεγγάρι. Μα ή λέξις αυτή περπατάει κάθε μέρα σ' όλες τις Έλληνικές χώρες τώρα την πρωτάκουσε ο εύλογημένος γλωσσολόγος ; Είνε κι αυτή όπως το ανάβαθος, ανάβολος, αναβροχιά και τόσα άλλα, που έχουν το στερικό ιι τής δημοτικής, δηλ. το ανά.

«Άχ ! πότε θα γλυτώση ή δημοτική μας από τέτοιους προστάτες της !»

Άρα τὰ λέγει ο φίλος μας Ηλ. Β. και μ' ένθουσιάζει διότι τώρα τελευταία μας έγιναν φόρτωμα μερικοί Δημοτικιστάι που θέλουν να μιμηθούν τον Ψυχάρη και μας ξεφορμίζουν κάθε μέρα κάτι γλωσσολογικούς κανόνες που μόνο το νερούλο τους κεφαλι έμπορεί να τους χωρέση.

Ένα μόνον έχω να παρατηρήσω στ' η κ. Ηλ. Β. ότι δεν έπρεπε να άσχοληθή με το Δήμο Θαλασσινό διότι αυτός ο καημένος προσπαθεί τόσα χρόνια τώρα να δείξη πως κάτι κάνει, αδιάφορον έν δεν κάνει τίποτε.

Άς τον άρίσει λοιπόν τον πτωχόν να ζήση διότι και αυτό είνε ένα έπαγγελμα.

ΣΠ. ΜΠ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Α. Δημ. στο Κάιρο. Το φύλλο του «Βεσπέρου» που μας έστειλες τήχουμε λάβει και πριν από άλλους φίλους, και σ' εύχαριστούμε. Ό,τι γράφουμε σ' αυτό οι φίλοι και φανατικοί δημοτικιστάδες κ.κ. Ζαχ. Κατζόπουλος και Άπ. Άποστολόπουλος για το ύψος τής βλακείας του διευθυντή του Νουμά και για τον ύμνο του Παλαμά στο Γαριβάλδη που τονε βρίσκουν οι φίλοι ως άπροσωπική έκδικηση του Παλαμá κατά του Γαριβάλδη μας φαίνονται φυσικώτατα κι άληθινώτατα, άφου γράφονται από φανατικούς. Οι άγνοι και φανατικοί, έίρε: έχουν το λύτερο να λέν και να γράφουν, ότι θέλουν, κι ο «Νουμάς» που δεν είναι φανατικός, αλλά δουλεύει για την τσίπη του, θα σέβεται πάντα τή γνώμη τους. Κάτιο σχετικό περιγραφήκι του σημερινού φύλλου μήν το διαβίσεις. Υπόθεσε πως δεν είναι γραμμένο, μια και δεν άξιζε τον κόπο να γραφτεί.